

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av rättegångsbalken

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av rättegångsbalken (RP 190/2017 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av

- grundlagsutskottet GrUU 4/2018 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Maarit Leppänen, justitieministeriet
- utvecklingschef Pasi Kumpula, justitieministeriet
- tf referendarieråd Jarmo Hirvonen, Riksdagens justitieombudsmans kansli
- justitieråd Lena Engstrand, högsta domstolen
- hovrättsråd Jussi Heiskanen, Helsingfors hovrätt
- hovrättslagman Sakari Laukkanen, Rovaniemi hovrätt
- tingsdomare Matti Palojärvi, Helsingfors tingsrätt
- lagman Pekka Määttä, Kajanalands tingsrätt
- lagman Tapani Koppinen, Mellersta Finlands tingsrätt
- lagman Jorma Väyrynen, Satakunta tingsrätt
- ledande offentligt rättsbiträde vid Helsingfors rättshjälpsbyrå Nina Solas-Iloniemi, Södra Finlands rättshjäps- och intressebevakningsdistrikt
- enhetschef Jouni Vaahtera, Rättsregistercentralen
- avdelningschef, tingsdomare Heikki Juntunen, Uleåborgs tingsrätt
- direktör, jurist Minna Backman, Garantistiftelsen sr
- expert Santeri Suominen, Finlands näringsliv rf
- ordförande Outi Ahonen, Personalföreningen vid Justitieförvaltningen PJF rf
- advokat Kenneth Svartström, Finlands Advokatförbund
- stämningsman Tommi Paasikivi, Finlands stämningsmän JHL rf
- ordförande Jyrki Lindström, Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry.

Betänkande LaUB 3/2018 rd

Skriftligt yttrande har lämnats av

- finansministeriet
- Östra Finlands hovrätt
- Åbo hovrätt
- Vasa hovrätt
- Ålands tingsrätt
- Esbo tingsrätt
- Östra Nylands tingsrätt
- Egentliga Tavastlands tingsrätt
- Kymmenedalens tingsrätt
- Lapplands tingsrätt
- Birkalands tingsrätt
- Österbottens tingsrätt
- Norra Karelen tingsrätt
- Vanda tingsrätt
- Egentliga Finlands tingsrätt
- Riksfogdeämbetet
- Svenska Finlands folkting
- Finlands Kommunförbund
- Auktoriserade Jurister rf
- Finlands domareförening rf
- Finlands Rättshjälps juristerna rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen en ändring av bestämmelserna i rättegångsbalken om domstolens behörighet att behandla summariska tvistemål. Enligt förslaget ska behandlingen av dessa tvistemål centraliseras till ett begränsat antal tingsrätter. Summariska tvistemål ska behandlas av Birkalands tingsrätt, Egentliga Finlands tingsrätt, Helsingfors tingsrätt, Kymmenedalens tingsrätt, Lapplands tingsrätt, Uleåborgs tingsrätt, Ålands tingsrätt, Österbottens tingsrätt och Östra Nylands tingsrätt. Tingsrätternas domkretsar bestäms med undantag för Helsingfors stad och Pyttis kommun enligt landskapsindelningen, och bestämmelser om domkretsarna utfärdas genom förordning av statsrådet.

Juridiska personer, näringsidkare, fysiska personer som bedriver yrkesmässig indrivningsverksamhet samt rättegångsombud och rättegångsbiträden ska sända stämningsansökningar i summariska tvistemål till tingsrättens informationssystem via justitieförvaltningens informationssystem eller webbaserade e-tjänst. Stämningsansökningar som lämnas in på något annat sätt avvisas direkt.

I propositionen föreslås mindre preciseringar i rättegångsbalkens bestämmelser om bevislig elektronisk delgivning av handlingar. I propositionen föreslås det också att delgivning av stämning per telefon ska göras möjlig i alla summariska tvistemål. Detta innebär att förutom stämningen i ett ärende som gäller en fordran på ett visst belopp ska även en stämning som gäller återställande

Betänkande LaUB 3/2018 rd

av besittning eller ett rubbat förhållande och en stämning som gäller vräkning kunna delges per telefon.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft samtidigt med den lagstiftning som gäller en reform av tingsrättsnätverket från och med 2019 eller så snart som möjligt efter att den lagstiftningen har trätt i kraft.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Med summariska tvistemål avses mål som kan väckas i tingsrätten genom en stämningsansökan som är mindre omfattande än en vanlig stämningsansökan. En mindre omfattande stämningsansökan kan användas i ett ärende som gäller en fordran på ett visst belopp, återställande av besittning eller ett rubbat förhållande eller vräkning, om saken inte är tvistig enligt kändan. De summariska tvistemålen utgör en stor ärendegrupp i tingsrätterna: 2017 kom det in mer än 400 000 summariska tvistemål till tingsrätterna.

Tingsrätten delger svaranden stämningen bevisligen. I stämningen informeras svaranden om att käromålet bifalls genom en tredskodom, om svaranden inte avger svaromål eller inte i sitt svaromål uppger på vilka grunder han eller hon motsätter sig käromålet eller om svaranden åberopar en grund som saknar betydelse för målets avgörande. En tredskodom kan omedelbart efter det att den meddelats verkställas på samma sätt som en lagakraftvunnen dom. Om svaranden motsätter sig käromålet och åberopar en grund som kunde ha betydelse för målets avgörande, överförs behandlingen av ärendet till ett sedvanligt rättegångsförfarande i tvistemål.

Svaranden får inte söka ändring i en tredskodom som meddelats av tingsrätten. Svaranden får dock söka återvinning hos den tingsrätt som meddelat tredskodomen inom 30 dagar från det att han eller hon bevisligen har fått del av den.

Behandlingen av summariska tvistemål i tingsrätterna är i hög grad automatiserad. Ostridiga ärenden avgörs i huvudsak av kanslipersonalen genom skriftlig beredning, men om ärendet bestrids, överförs det som ett sedvanligt tvistemål till behandling av en domare eller tingsnotarie. Ett ärende överförs också till rättskipningspersonalen om det krävs rättslig bedömning av lagenligheten hos kändans yrkande eller av svarandens svaromål vid den skriftliga beredningen.

I dag behandlas summariska tvistemål i samtliga tingsrätter. Regeringen föreslår i sin proposition att behandlingen av summariska tvistemål ska centraliseras till nio tingsrätter och att elektroniska förfaranden i högre grad ska användas vid behandlingen. Meningen är att centraliseringen ska genomföras i det tingsrättsnätverk som träder i kraft vid ingången av 2019. I det nätverket finns det 20 tingsrätter i stället för 27 som i dag (RP 270/2016 rd — LaUB 11/2017 rd).

Sammantaget anser utskottet att propositionen är behövlig och lämplig och tillstyrker lagförslaget, men med anmärkningarna och ändringarna nedan.

Betänkande LaUB 3/2018 rd

Centralisering av behandlingen av summariska tvistemål

Propositionens bakgrund och utvecklingsalternativ

I reformprogrammet för rättsvården för åren 2013—2025 förutsätts det som en åtgärd på medellång sikt att summariska tvistemål antingen överförs från tingsrätterna till utsökningsmyndigheterna eller koncentreras till högst tre tingsrätter. Senare frångick man centraliseringen av summariska tvistemål på detta sätt, och 2016 slog justitie- och arbetsminister Jari Lindström fast riktlinjer enligt vilka summariska tvistemål ska centraliseras till högst två tingsrätter inom varje hovrätts domkrets, det vill säga till högst tio tingsrätter.

I propositionen föreslås det nu att behandlingen av samtliga summariska tvistemål centraliseras till nio tingsrätter. Genom centraliseringen vill man förbättra effektiviteten och produktiviteten. Om det finns färre tingsrätter som behandlar summariska tvistemål, kan det antas att skillnaderna i förfarandena för behandling av ärenden och i behandlingstiderna minskar och verksamheten blir enhetligare (RP, s. 23). Ett annat mål är att ett större antal summariska tvistemål ska kunna avgöras av en mindre personal. Bakgrunden till förslaget är justitieförvaltningens minskade ekonomiska resurser (RP, s. 15).

Det är möjligt att en centralisering av behandlingen av summariska tvistemål till utsökningsmyndigheterna eller till högst tre tingsrätter skulle ha gett större enhetlighets- och effektivitetsvinster än den modell som nu föreslås. Eftersom det inte nu föreslås någon sådan ändring, kan man fråga sig om den föreslagna centraliseringen till nio tingsrätter är motiverad och lämplig, när man också beaktar att tingsrättsnätverket ändå krymper till 20 tingsrätter vid ingången av 2019. Dessutom är det möjligt att påverka behandlingstiderna för summariska tvistemål och tingsrätternas produktivitet genom olika praktiska åtgärder, bland annat arbetsledning och organisering. Sammantaget har lagutskottet ändå beslutat sig för att förorda en centralisering av summariska tvistemål på det sätt som regeringen föreslår. Det finns betydande skillnader mellan tingsrätterna i fråga om behandlingstiderna för summariska tvistemål och produktiviteten (RP, s. 7, 12 och 13). År 2016 var den kortaste genomsnittliga handläggningstiden 1,3 månader och den längsta 6,7 månader. Samma år avgjordes också 225 summariska tvistemål per årsverke av kanslipersonalen i en tingsrätt, medan siffran i en annan tingsrätt var 427 summariska tvistemål. Skillnaderna är av betydelse för medborgarnas jämlikhet och tillgången på rättssäkerhet. Centraliseringen ökar antalet summariska tvistemål i de tingsrätter som behandlar sådana tvistemål, vilket enligt utskottet medför större möjligheter till specialisering och därmed större enhetlighet och effektivare handläggning.

Centraliseringen kan leda till att det geografiska avståndet till en tingsrätt som behandlar summariska tvistemål blir längre än vad det är i dag. Det försämrar ändå inte parternas ställning med avseende på rättssäkerheten och möjligheterna till rättslig prövning, eftersom ostridiga summariska tvistemål behandlas vid skriftlig beredning som inte kräver att käranden eller svaranden kommer till tingsrätten. Om ett summariskt tvistemål däremot bestrids, blir det ett sedvanligt omfattande tvistemål och ska enligt propositionen överföras för behandling till den tingsrätt som är behörig på någon annan grund (10 kap. 20 § i lagförslaget). Exempelvis överförs ett yrkande mot en fysisk person för behandling till den tingsrätt inom vars domkrets personen i fråga har sin hemvist eller sin vanliga vistelseort. Parterna kan ändå samtycka till att ett tvistemål som bestrids behandlas i den tingsrätt som behandlar summariska tvistemål.

Betänkande LaUB 3/2018 rd

Centraliseringen av summariska tvistemål har ett nära samband med den strukturreform av tingsrätterna som riksdagen godkände hösten 2017 och som träder i kraft vid ingången av 2019 (RP 270/2016 rd), eftersom centraliseringen utgår från det nya tingsrättsnätverket och meningen är att den ska träda i kraft samtidigt som tingsrättsreformen eller så snart som möjligt efter det. Därför är det beklagligt att reformerna inte har kunnat behandlas samtidigt i riksdagen också med hänsyn till att de summariska tvistemålen utgör en stor del av tingsrätternas arbete. Lagutskottet ansåg också redan när det behandlade regeringspropositionen om tingsrättsreformen att en samtidig behandling skulle ha varit lämplig framför allt med tanke på tingsrätternas personal- och lokalbehov (LaUB 11/2017 rd, s. 5). Utskottet inväntade vid den tidpunkten ändå inte propositionen om centralisering av summariska tvistemål, eftersom detta hade fördröjt behandlingen av tingsrättsreformen. Utskottet ansåg ändå att de samlade effekterna av tingsrättsreformen och centraliseringen av summariska tvistemål bör ägnas särskild uppmärksamhet vid den fortsatta beredningen.

Vid beredningen av propositionen övervägde man också möjligheten att föreskriva att domstolar som behandlar summariska tvistemål ska ha riksomfattande behörighet (RP, s. 17). Detta innebär i praktiken att ett summariskt tvistemål kan inledas och på motsvarande sätt behandlas i samtliga tingsrätter som behandlar summariska ärenden oberoende av behörighetsgrunderna i rättegångsbalken.

Ett lyckat system med uppdragskö infördes nyligen i summariska bötesärenden, och systemet har redan tidigare införts i rättshjälpsärenden. Enligt uppgift går det ändå inte att ta i bruk de systemen som sådana i summariska tvistemål. Trots att de ovannämnda bötesärendena på grund av sin summariska natur delvis kan jämföras med en stämningsansökan i ett summariskt tvistemål, är det alltid en myndighet som gör en bötesansökan i systemet med uppdragskö. I ett summariskt tvistemål görs stämningsansökan däremot av kändanden, som kan vara en juridisk eller en fysisk person. När sökanden är en fysisk person kan ansökan dessutom också göras i pappersform. Det kräver att ansökan matas in i uppdragskön manuellt. Bland annat av dessa orsaker finns det olika datatekniska utmaningar i systemet med uppdragskö. Det finns eventuellt också rättsliga frågor kring den riksomfattande behörigheten som kräver utredning. Av de orsaker som anges ovan var det inte möjligt att genomföra systemet med uppdragskö inom tidtabellen för den nu aktuella propositionen.

Utskottet anser ändå att den riksomfattande behörigheten och systemet med uppdragskö är av intresse. Det är viktigt att man senare utreder möjligheterna och behovet att införa ett sådant system i summariska tvistemål.

Behöriga tingsrätter

Summariska tvistemål ska enligt propositionen centraliseras till Birkalands tingsrätt, Egentliga Finlands tingsrätt, Helsingfors tingsrätt, Kymmenedalens tingsrätt, Lapplands tingsrätt, Uleåborgs tingsrätt, Ålands tingsrätt, Österbottens tingsrätt och Östra Nylands tingsrätt (10 kap. 17 a § i lagförslaget).

Eftersom tingsrätternas domkretsar bestäms enligt landskapen, har propositionen samband med den aktuella propositionen om landskapsreformen (RP 15/2017 rd). Propositionerna behöver ändå inte samordnas vid behandlingen i riksdagen, eftersom det föreskrivs genom förordning av

Betänkande LaUB 3/2018 rd

statsrådet om tingsrätternas domkretsar i summariska tvistemål och de ändringar som landskapsreformen kräver kan beaktas när förordningen utfärdas.

Enligt propositionen är utgångspunkten att ärendena centraliseras till en tingsrätt i varje hovrättsdomkrets så att den specialsakkunskap som behövs vid behandlingen av summariska tvistemål kan garanteras (RP, s. 24). Ett undantag från detta görs om antalet ärenden som ska behandlas eller de språkliga rättigheterna ger anledning till det.

De sakkunniga som lagutskottet har hört och särskilt domstolarna har förhållit sig motstridigt till hur de tingsrätter som de summariska tvistemålen ska centraliseras till har bestämts. Enligt utskottets uppfattning är propositionen till dessa delar en kompromiss, där man har försökt beakta olika faktorer såsom geografiska avstånd, språkliga rättigheter, lokaler och konsekvenser för personalen. Utskottet anser således att den föreslagna centraliseringsmodellen kan godtas. När det gäller hovrätternas domkretsar framhåller utskottet emellertid följande.

I Helsingfors hovrätts domkrets ska summariska tvistemål enligt propositionen behandlas i två tingsrätter: Helsingfors tingsrätt och den nya Östra Nylands tingsrätt. Detta baserar sig bland annat på antalet ärenden som ska behandlas, eftersom det kommer att avgöras cirka 50 000 summariska tvistemål i Helsingfors tingsrätt och cirka 65 000 summariska tvistemål i Östra Nylands tingsrätt per år (RP, s. 24). Lagutskottet ser den valda lösningen som motiverad med tanke på antalet ärenden. Utskottet fäster ändå uppmärksamhet vid att man till den nya Östra Nylands tingsrätt centraliserar alla summariska tvistemål utom de som behandlas i Helsingfors tingsrätt, det vill säga de summariska tvistemålen vid nuvarande Esbo tingsrätt, Hyvinge tingsrätt (i fråga om Östra Nyland), Östra Nylands tingsrätt, Västra Nylands tingsrätt och Tusby tingsrätt. Förslaget är således av betydelse också med tanke på lokalarrangemangen och tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna.

Den nya Östra Nylands tingsrätt har kanslier i Vanda och Hyvinge och sammanträdesplatser i Vanda, Hyvinge och Borgå. Enligt uppgift från justitieministeriet medför strukturförändringen och centraliseringen av summariska tvistemål ett behov att koncentrera lokalerna i Vanda och Hyvinge och att i någon mån öka kapaciteten när det gäller sammanträdessalar. Personalen vid den nya Östra Nylands tingsrätt, inklusive de som handlägger summariska ärenden, får för närvarande ändå plats i de fastigheter som finns i Vanda och Hyvinge. Det finns således inte något behov av nya lokaler.

I fråga om tillgodoseende av de språkliga rättigheterna konstaterar utskottet att den svenskspråkiga befolkningens andel är betydande både i domkretsen för den nuvarande Västra Nylands tingsrätt (med kansli i Raseborg) och i domkretsen för Östra Nylands tingsrätt (kansli i Borgå), och kunskaperna i svenska är starka vid de tingsrätterna. Enligt uppgift till utskottet är det ändå osäkert i vilken mån den svenskkunniga personalen vid de tingsrätter som läggs ned i tingsrättsreformen övergår till den nya Östra Nylands tingsrätt. Det finns således en risk för att man tappar kompetent språkkunnig personal. Detta är ett problem, eftersom det för att de språkliga rättigheterna de facto ska bli tillgodosedda framför allt krävs att de tvåspråkiga tingsrätterna har tillräckligt med personal som kan både finska och svenska.

Betänkande LaUB 3/2018 rd

Utskottet betonar därför att man vid centraliseringen av summariska tvistemål till den nya Östra Nylands tingsrätt särskilt bör se till att de språkliga rättigheterna tillgodoses och beakta personalens kompetens och ställning. Man kan till exempel placera språkspråkare och språknotarier vid Östra Nylands tingsrätt och beakta kunskaper i svenska vid rekrytering och utbildning. Man bör särskilt måna om den språkkunniga kanslipersonalen och stämningmännen så att de är villiga att flytta över till den nya tingsrätten. Man kunde exempelvis hålla kvar serviceställen också på andra platser än i kanslierna i Vanda och Hyvinge, till exempel sammanträdesplatsen i Borgå, och ordna med möjligheter till distansarbete. Till dessa delar hänvisar utskottet också till vad det sade i samband med omstruktureringen av tingsrätterna (LaUB 11/2017 rd, s. 11—12). Utskottet försätter att man följer reformen och dess konsekvenser för de språkliga rättigheterna.

Det föreslås att summariska tvistemål i Åbo hovrätts domkrets ska centraliseras till Birkalands tingsrätt och Egentliga Finlands tingsrätt och att Ålands tingsrätt dessutom också ska behandla dessa ärenden. Behandlingen av summariska tvistemål i tre tingsrätter är ett undantag från beslutet om att ärendena ska behandlas i högst två tingsrätter i varje hovrättsdomkrets. Tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna stöder ändå den föreslagna lösningen.

Lagutskottet noterar ändå att enligt det utkast till förordning som bifogats propositionen hör inte bara landskapet Birkaland utan också landskapet Satakunta till domkretsen för Birkalands tingsrätt. Att sådana summariska tvistemål som för närvarande behandlas i Satakunta tingsrätt ska behandlas i Birkalands tingsrätt är ett undantag från indelningen i hovrättsdomkretsar, eftersom Satakunta tingsrätt hör till Vasa hovrätts domkrets, medan Birkalands tingsrätt för sin del hör till Åbo hovrätts domkrets. Av propositionen följer att summariska tvistemål som väckts i Birkalands tingsrätt kan komma både till Åbo hovrätt och till Vasa hovrätt för behandling. Det beror på att ändring i ett avgörande som meddelats av Birkalands tingsrätt ska sökas hos Åbo hovrätt, men om ett summariskt tvistemål bestrids och behandlas till exempel i Satakunta tingsrätt, ska ändring i det avgörande som meddelats av den tingsrätten sökas hos Vasa hovrätt. Den hovrätt hos vilken ändring ska sökas bestäms alltså enligt vilken tingsrätt som har meddelat avgörandet. I regeringens proposition motiveras det att de summariska ärenden som behandlas i Satakunta tingsrätt ska höra till Birkalands tingsrätt med målet att fördela ärendena jämnt mellan Birkalands och Egentliga Finlands tingsrätter. Enligt propositionen skulle det dessutom vara lättare för den personal som behandlar summariska tvistemål i Satakunta tingsrätt att börja arbeta vid Birkalands tingsrätt än vid Österbottens tingsrätt (RP, s. 24). Enligt de uppgifter som utskottet fått är det ändå osäkert i vilken mån personalen vid Satakunta tingsrätt kommer att flytta över till Birkalands tingsrätt. Med hänsyn också till de övriga omständigheter som nämns ovan anser utskottet att det är viktigt att man följer hur indelningen i domkretsar fungerar till dessa delar.

Behandlingen av summariska tvistemål i Vasa hovrätts domkrets föreslås bli centraliserad till Österbottens tingsrätt. Bakgrunden är att man vill tillgodose de språkliga rättigheterna för den svenskspråkiga befolkningen. Antalet ärenden som ska behandlas är cirka 35 000 per år. Utskottet har ingenting att invända mot förslaget till denna del.

Det föreslås att summariska tvistemål i Östra Finlands hovrätts domkrets centraliseras till Kymmenedalens tingsrätt, med undantag för Pyttis kommun. Utifrån antalet ärenden 2016 kommer det att behandlas cirka 65 000 summariska tvistemål i Kymmenedalens tingsrätt i och med centraliseringen. Enligt propositionen ger antalet ärenden inte anledning att fördela behandlingen av

Betänkande LaUB 3/2018 rd

ärenden mellan två tingsrätter. Det sägs också i propositionen att Kymmenedalens tingsrätt finns på skäligt avstånd och är lättillgänglig från verksamhetsställena för både Päijänne-Tavastlands, Södra Karelen och Södra Savolax tingsrätter (s. 25). För en centralisering till Kymmenedalens tingsrätt talar också lokalaspekter, enligt uppgift till utskottet.

Lagutskottet konstaterar att antalet summariska tvistemål som behandlas vid Kymmenedalens tingsrätt är stort jämfört med de övriga tingsrätter som behandlar dessa ärenden. Också geografiskt är hovrättens domkrets omfattande, och avståndet mellan Kymmenedalens tingsrätt och de nordliga kommunerna i domkretsen är stort. Parternas rättsskydd försämras ändå inte trots det geografiska avståndet, eftersom en part på det sätt som sägs ovan inte behöver komma till den tingsrätt som behandlar ärendet om ett summariskt tvistemål bestrids, om inte parten samtycker till det. Med beaktande av detta har utskottet beslutat att tillstyrka centraliseringen av summariska tvistemål till Kymmenedalens tingsrätt. Utskottet ser det ändå som viktigt att man följer hur denna lösning fungerar och vilka konsekvenser den har för personalen.

För Norra Finlands del föreslås det att summariska tvistemål centraliseras till Lapplands och Uleåborgs tingsrätter. I Uleåborgs tingsrätt kommer det att behandlas cirka 20 000 och i Lapplands tingsrätt drygt 15 000 ärenden per år. Genom förslaget försöker man bland annat säkerställa att samernas språkliga rättigheter bevaras på nuvarande nivå. Utskottet har inget att invända mot det här förslaget.

Av det som sägs ovan framgår det att regeringens förslag inte skapar tingsrätter som är lika stora när det gäller antalet ärenden. Det kommer att finnas stora skillnader mellan tingsrätterna i det här avseendet. Utskottet anser att det är viktigt att man beaktar detta i tingsrätternas resurser och att man följer hur lösningen fungerar.

Ärenden som centraliseras

Enligt förslaget omfattar centraliseringen alla summariska tvistemål. Ungefär 1—2 procent av de summariska tvistemålen är inte fordringsmål (RP, s. 18), det vill säga vräkning eller återställande av besittning eller ett rubbat förhållande.

Utskottet håller med slutsatsen i propositionen om att ett klart och effektivt system talar för att samtliga summariska ärenden ska centraliseras. Antalet ärenden som inte är fordringsmål är litet, och gränsdragningen mellan fordringsmål och andra mål är inte alltid helt tydlig.

Överföring av ett summariskt tvistemål och återvinning

Om den tingsrätt som är behörig i ett summariskt tvistemål inte bifaller käromålet genom en tredskodom eller genom dom efter medgivande och denna tingsrätt inte på någon annan grund är behörig att pröva målet, ska målet överföras för behandling till den tingsrätt som är behörig på någon annan grund (10 kap. 20 § 2 mom. i lagförslaget). Skyldigheten att överföra målet är ändå inte absolut. Om båda parterna samtycker till det, behöver målet inte överföras.

En del av de sakkunniga som utskottet hörde understödde inte förslaget om överföring utan ansåg att den behöriga tingsrätten i ett summariskt tvistemål borde vara behörig också om målet be-

Betänkande LaUB 3/2018 rd

strids, eller så borde ett tvistemål som bestrids automatiskt överföras för behandling till den tingsrätt som är behörig på någon annan grund, utan något krav på samtycke av parterna. Den föreslagna regleringen om överföring av ärenden ansågs också vara inkonsekvent. När svaranden söker återvinning i en tredskodom ska ärendet enligt förslaget alltid behandlas i en tingsrätt som behandlar summariska tvistemål, trots att det är fråga om en motsvarande situation som när ett ärende bestrids redan i stämningsansökan.

Överföringen av ärenden på det föreslagna sättet medför arbete för tingsrätterna och kan påverka effektiviteten i deras verksamhet. Å andra sidan är det inte särskilt vanligt att ett summariskt tvistemål bestrids. Bara någon procent av de ostridiga tvistemål som väcks bestrids så att de ska behandlas som ett omfattande tvistemål. Man bör också beakta att centraliseringen kommer att leda till att de behöriga tingsrätternas domkretsar geografiskt blir större, vilket avsevärt kan förlänga parternas resor till tingsrätten i vissa fall. Lagutskottet anser att de omständigheter som nämns ovan talar för att ett summariskt tvistemål som bestrids ska överföras till den tingsrätt som är behörig på någon annan grund, på det sätt som föreslås i propositionen. Om svaranden är en fysisk person, överförs ärendet i så fall till den tingsrätt inom vars domkrets personen i fråga har sin hemvist eller sin vanliga vistelseort. Det är ändå motiverat att skyldigheten att överföra ärendet inte är absolut utan att behandlingen kan fortsätta i den tingsrätt som är behörig i det summariska tvistemålet om parterna samtycker till det. Eftersom det är fråga om ny reglering som medför en del gränsdragningsfrågor och praktiska konsekvenser för tingsrätternas arbete bör man följa hur den fungerar.

Man bör ändå inte i onödan överföra ärenden till den tingsrätt som är behörig på någon annan grund. Det bör ske endast när kraven på rättssäkerhet förutsätter det och särskilt när ärendet bestrids och behandlingen av ärendet fortsätter i ett sedvanligt rättegångsförfarande i tvistemål. Exempel på sådana typiska situationer är enligt uppgift att tingsrätten delvis bifaller yrkandena i kärområdet genom en tredskodom på grund av svarandens passivitet och delvis förkastar yrkandena genom en dom på grund av att de är klart ogrundade (5 kap. 13 § 1 mom. i rättegångsbalken). I det fallet förutsätter den föreslagna regleringen att ärendet överförs, men utskottet anser att det i en sådan här situation är motiverat och lämpligt att den tingsrätt som är behörig i det summariska tvistemålet kan meddela både en tredskodom och en dom. För att säkerställa detta föreslår utskottet att den föreslagna bestämmelsen ändras på det sätt som anges nedan i detaljmotiven.

Utskottet noterar också att regeringens proposition inte innehåller några förslag till ändringar i bestämmelserna om återvinning. Av detta följer att återvinning i en tredskodom ska sökas hos den tingsrätt som meddelat domen på det sätt som anges i 12 kap. 15 § 1 mom. i rättegångsbalken. Om ansökan om återvinning tas till prövning, blir ett ärende som avgjorts genom en tredskodom stridigt och behandlingen av ärendet fortsätter från den behandlingsfas i vilken tredskodomen meddelades. Frågan om i vilken tingsrätt ärendet då ska behandlas är ändå inte entydig i ljuset av den bestämmelse som föreslås i propositionen.

Utskottet anser att om ansökan om återvinning tas till prövning, är det av konsekvensskäl motiverat att överföra ärendet till den tingsrätt som är behörig på någon annan grund. Det betyder att ett ärende som blivit stridigt på grund av en ansökan om återvinning i fråga om den behöriga domstolen behandlas på samma sätt som om ärendet bestridits redan i stämningsansökan. Om parterna emellertid samtycker till att ärendet behandlas i den tingsrätt som meddelat tredskodomen, får

Betänkande LaUB 3/2018 rd

ärendet behandlas i den domstolen. Vid återvinning måste man å andra sidan också beakta de situationer där det inte är motiverat eller lämpligt att överföra ett ärende. I ett sådant fall när ärendet avvisas på grund av att det i ansökan om återvinning endast åberopas sådana skäl som inte har någon betydelse vid prövningen av målet (12 kap. 15 § 2 mom. i rättegångsbalken) behöver ärendet därför inte överföras, utan det får avgöras av den tingsrätt som meddelat tredsdomen. Utskottet föreslår i detaljmotiven att den föreslagna bestämmelsen ändras för att förtydliga det som sägs ovan.

Elektronisk kommunikation

Enligt förslaget ska en juridisk person, en näringsidkare, en fysisk person som yrkesmässigt bedriver indrivningsverksamhet samt ett rättegångsombud och ett rättegångsbiträde lämna in stämningensansökan i ett summariskt tvistemål till tingsrätten i elektronisk form via ett informationssystem eller e-tjänsten (5 kap. 3 a § 1 mom. i lagförslaget). Stämningensansökningar som lämnas in på något annat sätt ska genast avvisas. Bestämmelsen är ny jämfört med nuläget.

Grundlagsutskottet ansåg i sitt utlåtande om propositionen att den föreslagna skyldigheten kan anses vara ett ordinärt och godtagbart processuellt krav (GrUU 4/2018 rd).

Lagutskottet tillstyrker skyldigheten för en juridisk person, en näringsidkare, en fysisk person som yrkesmässigt bedriver indrivningsverksamhet samt ett rättegångsombud och ett rättegångsbiträde att använda elektroniska förfaranden. I denna typ av verksamhet används i allt högre grad e-tjänster på nätet. Det går att göra en elektronisk stämningensansökan via ett informationssystem (Santra). Eftersom detta kostar är det viktigt att stämningensansökan kan göras elektroniskt också via justitieförvaltningens webbaserade e-tjänst. Den är gratis och lätt att använda och lämpar sig därför också för andra än de största borgenärerna. Det är ändå motiverat att skyldigheten att använda e-tjänster inte utsträcks till att gälla fysiska personer som agerar i egen sak utan att dessa också framöver ska kunna lämna in en summarisk stämningensansökan till tingsrätten i skriftlig form.

Å andra sidan är det motiverat att skyldigheten att använda e-tjänster för juridiska personer och de övriga aktörer som anges i propositionen inte är absolut. Utskottet understöder därför möjligheten att stämningensansökan i undantagsfall kan lämnas in i pappersform eller som bifogad e-postbilaga (2 mom.).

Enligt ordalydelsen i den föreslagna bestämmelsen gäller skyldigheten att lämna in stämningensansökan till tingsrätten i elektronisk form inte intressebevakare. Utskottet anser att denna lösning är motiverad, trots att den föreslagna skyldigheten skulle kunna utsträckas till en av domstolen förordnad intressebevakare på samma sätt som när det gäller ett rättegångsombud. Å andra sidan är det motiverat att i detta sammanhang behandla en laglig intressebevakare, till exempel ett barns förälder, på samma sätt som en fysisk person som agerar i egen sak. Av tydlighetskäl bör intressebevakare ändå behandlas på samma sätt, oberoende av om det är fråga om en intressebevakare som har förordnats av domstolen eller en laglig intressebevakare. Därför är det motiverat att inte utsträcka skyldigheten att använda e-tjänster till intressebevakare.

Betänkande LaUB 3/2018 rd

Ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för personalen

En centralisering av summariska tvistemål är i praktiken en förutsättning för att effektivitetsvinsten av en ökad användning av e-tjänster kan förverkligas i form av besparingar i årsverken (RP, s. 30). I propositionen gör regeringen den riktgivande bedömningen att årliga kostnadsbesparingar på sammanlagt cirka 800 000 euro, det vill säga 20 årsverken, kan fås från en ökad användning av e-tjänsten och en centralisering av behandlingen. Genom ändringarna anpassas domstolarnas verksamhet till de besparingar i domstolarnas omkostnader som redan ingår i ramarna för statsfinanserna.

Enligt propositionen medför centraliseringen emellertid också kostnader, bland annat när personalen omplaceras och på grund av förändrade lokalbehov. Under utskottsbehandlingen av propositionen har justitieministeriet preciserat att kostnaderna för överföring av personalen inte har beräknats separat, eftersom de har bedömts som en del av reformen av tingsrätterna. Justitieministeriet har också bedömt att centraliseringen av summariska tvistemål inte kräver nya lokaler, eftersom lokalerna för till exempel Kymmenedalens tingsrätt och den nya Östra Nylands tingsrätt bedöms räcka också för behandlingen av summariska tvistemål.

Reformerna kräver också ändringar i datakommunikations- och ärendehanteringssystemen. Enligt propositionen medför dessa ändringar kostnader på uppskattningsvis cirka 215 000 euro. Det handlar ändå om en utgift av engångsnatur.

Lagutskottet konstaterar att de ekonomiska konsekvenser som behandlas i propositionen är uppskattningar och att de är förenade med osäkerhetsfaktorer. Därför är det viktigt att följa konsekvenserna av reformen och också de sammantagna konsekvenserna i förhållande till strukturreformen av tingsrätterna (se också LaUB 11/2017 rd).

Ökningen av e-tjänsterna kommer att minska statens inkomster av domstolarnas prestationer med cirka 1 360 000 euro (RP, s. 31). Det beror på att domstolsavgiften i ett ärende som lämnats in direkt till tingsrättens datasystem är lägre än i ett ärende som väckts på något annat sätt. Att de avgifter som tas ut för domstolarnas prestationer minskar har ändå inte någon direkt betydelse för domstolarnas anslag, eftersom domstolarnas utgifter inte täcks med de avgifterna. Det bör också noteras att gäldenären har nytta av att domstolsavgiften minskar till följd av användningen av e-tjänster, eftersom det är gäldenären som i sista hand betalar avgiften.

Personalminskningarna till följd av propositionen drabbar främst kanslipersonalen. Utskottet anser att det är ytterst viktigt att sträva efter att genomföra minskningen så att det i regel inte finns något behov av uppsägningar. Reformen bör också i övrigt genomföras med särskild fokus på villkoren för de anställda och minimering av olägenheterna för dem. Man bör också satsa på tingsrätternas ledning.

Ikraftträdande

Enligt propositionen avses den föreslagna lagen träda i kraft vid ingången av 2019, samtidigt med den lagstiftning som gäller reformen av tingsrättsnätverket, eller så snart som möjligt efter det.

Betänkande LaUB 3/2018 rd

Vid sakkunnigutfrågningen i utskottet sades det att ikraftträdandet av reformen bör skjutas upp tills det nya informations- och ärendehanteringssystemet AIPA tas i bruk i domstolarna i tvistemål. Det betyder ett uppskov på några år.

Enligt justitieministeriet är det ändå inte ändamålsenligt att vänta tills AIPA blir klart och börjar användas. De ändringar som reformen kräver kan relativt snabbt göras i Tuomas, det system som i dag används i summariska tvistemål, och i andra program som är kopplade till det, delvis i samband med det normala systemunderhållet. Enligt justitieministeriet finns det inga planer på att slopa datasystemet Tuomas inom de närmaste åren. Det systemet kommer dessutom att användas parallellt med AIPA i ungefär två års tid efter det att AIPA börjat användas.

Med stöd av det som sägs ovan anser utskottet inte att det är motiverat att skjuta fram reformen tills AIPA tas i bruk i summariska tvistemål. Reformen som innebär centralisering av summariska tvistemål kan dock inte träda i kraft innan ändringar som stöder reformen har gjorts i de nuvarande datasystemen. Enligt uppgift från Rättsregistercentralen ska uppdateringarna vara klara den 1 september 2019. Reformen kan således träda i kraft tidigast då.

Uppföljning

Lagutskottet ansåg i samband med strukturreformen av tingsrätterna att det är motiverat att på bred front bevaka hur reformen fungerar och vilka effekter den får med hänsyn till den regionala tillgången till rättssäkerhet, fullföljandet av de språkliga rättigheterna, utbudet av juridiska tjänster samt de ekonomiska kostnaderna och besparingarna. Lagutskottet ansåg då också att man samtidigt bör ge akt på de samlade effekterna av tingsrättsreformen och den eventuella reformen av behandlingen av summariska tvistemål. Utskottet förutsatte att det får en utredning i frågan före utgången av 2022. Riksdagen godkände ett uttalande om saken utifrån lagutskottets betänkande (RSv 126/2017 rd).

Lagutskottet föreslår att ett motsvarande uttalande godkänns också i fråga om den nu aktuella propositionen om summariska tvistemål (*Utskottets förslag till uttalande*).

Utvecklingen av antalet summariska fordringsmål

Antalet summariska tvistemål varierar varje år. Också det ekonomiska läget påverkar situationen. Antalet summariska fordringsmål har ändå ökat märkbart: 2016 kom det in 340 000 summariska tvistemål till tingsrätterna medan antalet 2017 översteg 400 000. Dessutom har antalet summariska tvistemål ökat redan en längre tid. Före snabbblånens tid kom det in cirka 150 000 summariska tvistemål till tingsrätterna per år. Det ökade antalet summariska tvistemål verkar således ha ett samband med snabbblånefenomenet. Lagutskottet ser allvarligt på situationen.

Praxis när det gäller korta snabbblån som kan sökas på webben och genom textmeddelanden har varierat, och man har ingripit i de problematiska förfaranden som tillämpats av en del kreditgivare också genom lagändringar. I ljuset av det som sägs ovan verkar det ändå som om regleringen om snabbblån behöver utvecklas ytterligare. Utskottet anser att det är viktigt att vidta åtgärder i detta syfte så snart som möjligt.

Betänkande LaUB 3/2018 rd

DETALJMOTIVERING

Lag om ändring av rättegångsbalken

10 kap. Om forum i tvistemål

17 a §. Den första meningen i paragrafen har ändrats språkligt för att motsvara de andra motsvarande bestämmelserna i kapitlet.

22 §. (Ny). I den föreslagna 20 § sägs det att om den tingsrätt som är behörig enligt 17 a § inte bifaller käromålet genom en tredskodom eller genom dom efter medgivande och denna tingsrätt inte på någon annan grund är behörig att pröva målet, ska målet på det sätt som föreskrivs i 22 § överföras för behandling till den tingsrätt som är behörig. Om parterna uttryckligen samtycker till det, kan tingsrätten dock avstå från att överföra ärendet. Den föreslagna paragrafen gäller endast de tingsrätter som är behöriga med stöd av 17 a §, det vill säga tingsrätter som behandlar summariska tvistemål.

Lagutskottet föreslår med hänvisning till det som utskottet säger i sina överväganden ovan att den föreslagna bestämmelsen preciseras. Samtidigt föreslår utskottet att bestämmelserna om överföring av summariska tvistemål tas in i den gällande 22 § som ett nytt 2 mom. Det är naturligt eftersom det också i övrigt i 22 § föreskrivs om överföring av ärenden till en annan tingsrätt. Paragrafens nuvarande 2 mom. blir då nytt 3 mom. I 1 mom. föreslås det inte några innehållsliga ändringar i detta sammanhang.

Den första meningen i det 2 mom. som utskottet föreslår motsvarar i sak den första meningen i den föreslagna 20 § i propositionen. Som andra mening föreslår utskottet en bestämmelse där det föreskrivs om de situationer där ett summariskt tvistemål inte behöver överföras. I dessa fall är överföringen beroende av tingsrättens prövning. Enligt meningen behöver ett ärende inte överföras om tingsrätten avvisar käromålet eller helt eller delvis förkastar det med stöd av 5 kap. 6 § eller 13 § 1 mom. i rättegångsbalken (RB) eller om tingsrätten avvisar en ansökan om återvinning i en tredskodom med stöd av 12 kap. 15 § 3 mom. Den bestämmelsen betyder att den tingsrätt som är behörig i ett summariskt tvistemål kan inte bara bifalla käromålet som sådant genom en tredskodom, utan också förkasta käromålet till den del det är klart ogrundat när den i övrigt bifaller käromålet genom en tredskodom (5 kap. 13 § 1 mom. i RB). Kärandens yrkande kan till exempel vara klart ogrundat till den del det gäller ett lagstridigt ränteyrkande. Den behöriga tingsrätten i ett summariskt tvistemål kan också avvisa käromålet (5 kap. 6 § 1 mom. i RB) eller förkasta käromålet i dess helhet om det är uppenbart ogrundat (5 kap. 6 § 2 mom i RB). Dessutom är det av de orsaker som anges i övervägandena motiverat att göra det möjligt för den behöriga tingsrätten i ett summariskt tvistemål att avvisa en ansökan om återvinning i en tredskodom som den meddelat, om det inte i ansökan läggs fram en sådan grund för att ändra domen som kunde ha haft betydelse för avgörandet av målet. Om det finns en grund som kunde ha haft betydelse för avgörandet av målet, det vill säga meddelandet av tredskodomen, ska ärendet överföras till den tingsrätt som är behörig på någon annan grund.

I momentet föreskrivs det dessutom att tingsrätten kan avstå från att överföra ärendet om parterna uttryckligen samtycker till det. Till dessa delar hänvisar utskottet till propositionsmotiven till den

Betänkande LaUB 3/2018 rd

föreslagna 20 §. För tydlighetens skull konstaterar utskottet att om en part inte svarar på domstolens förfrågan om huruvida behandlingen av ärendet ska fortsätta i den domstol som är behörig i det summariska tvistemålet, har det inte getts uttryckligt samtycke enligt bestämmelsen. Ärendet ska då överföras till den domstol som är behörig på någon annan grund.

Till följd av det som sägs ovan föreslår utskottet att 20 § i propositionen stryks. Också *ingressen* måste ses över.

11 kap. Om delgivning i rättegång.

3 §. I 18 § i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003, nedan lagen om elektronisk kommunikation) sägs det att en handling som enligt lag ska sändas med post mot mottagningsbevis eller delges bevisligen på något annat sätt, med partens samtycke får delges också som ett elektroniskt meddelande, dock inte per telefax eller på därmed jämförbart sätt. I propositionen föreslås det att bevislig elektronisk delgivning enligt 18 § i lagen om elektronisk kommunikation nu ska fogas till förteckningen över möjliga delgivningssätt i 11 kap. 3 § *1 mom.* i rättegångsbalken (ny 3 punkt). Bakgrunden är att förhållandet mellan bestämmelserna om bevislig elektronisk delgivning i rättegångsbalken och lagen om elektronisk kommunikation inte är helt entydigt på denna punkt. Den föreslagna ändringen i rättegångsbalken gäller delgivning rent generellt och begränsar sig inte enbart till delgivning av stämningsansökningar i summariska tvistemål.

I 18 § i lagen om elektronisk kommunikation förutsätts det samtycke av parterna för att en myndighetshandling ska få delges också som ett elektroniskt meddelande. Där anges ändå inte närmare hur en part ska ge sitt samtycke till elektronisk delgivning för att en myndighet i ett enskilt fall ska kunna delge en handling på det sätt som föreskrivs i bestämmelsen. När paragrafen infördes var det meningen att samtycket skulle ges separat för varje ärende. Bestämmelsen föreslås inte nu bli ändrad. För att en stämningsansökan ska kunna delges svaranden som ett elektroniskt meddelande, till exempel utifrån det allmänna samtycke till elektronisk delgivning som en medborgare ska lämna i samband med att systemet för förmedling av meddelanden inom den offentliga sektorn tas i bruk, bör det föreskrivas mer detaljerat om hur det samtycke som avses i 18 § i lagen om elektronisk kommunikation ska ges och om innehållet i det. Det framgår av propositionen att det inte var möjligt att göra detta i samband med den nu aktuella propositionen. Det som sägs ovan betyder att ändringen av bestämmelsen i praktiken inte utvidgar möjligheten till elektronisk delgivning av stämningsansökningar i någon större utsträckning jämfört med i dag. Den ändring av bestämmelsen som nu är aktuell görs främst med tanke på framtiden och för att förtydliga det författningshierarkiska förhållandet mellan lagen om elektronisk kommunikation och rättegångsbalken.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 190/2017 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Betänkande LaUB 3/2018 rd

Riksdagen godkänner ett uttalande. (Utskottets förslag till uttalande)

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i rättegångsbalken 5 kap. 1 § 2 mom. och 3 §, 10 kap. 19 § 3 mom., 21 § 2 mom. och 22 §, 11 kap. 3 § 1 mom. och 3 b §, sådana de lyder, 5 kap. 1 § 2 mom. i lag 1052/1991 och 3 § i lag 595/1993, 10 kap. 19 § 3 mom., 21 § 2 mom. och 22 § i lag 135/2009, 11 kap. 3 § 1 mom. i lag 440/2011 och 3 b § i lag 362/2010, samt

fogas till 5 kap. en ny 3 a § och till 10 kap. en ny 17 a § ~~och till 10 kap. 20 §, sådan den lyder i lag 135/2009, ett nytt 2 mom.~~ som följer:

5 kap.

Om väckande av talan och förberedelse i tvistemål

1 §

Målet blir anhängigt och förberedelsen inleds då stämningsansökan har kommit till kansliet. Om stämningsansökan har kommit in efter tjänstetid, anses den ha kommit in följande vardag.

3 §

Om målet gäller

- 1) en fordran på ett visst belopp,
- 2) återställande av besittning eller ett rubbat förhållande, eller
- 3) vräkning

och käranden meddelar att han anser att saken inte är tvistig (*summariskt tvistemål*), behöver som grund för yrkandet endast de omständigheter nämnas som yrkandet omedelbart grundar sig på. Då behöver inte heller sådana bevis uppges som avses i 2 § 1 mom. 3 punkten. I stämningsansökan ska dock exakt individualiseras det avtal, den förbindelse eller något annat skriftligt bevis som käranden önskar åberopa.

3 a §

En juridisk person, en näringsidkare, en fysisk person som yrkesmässigt bedriver indrivningsverksamhet samt ett rättegångsombud och ett rättegångsbiträde ska lämna in stämningsansökan i ett summariskt tvistemål till tingsrätten i elektronisk form via ett informationssystem eller e-tjänsten. En stämningsansökan som har lämnats in på något annat sätt ska avvisas.

Betänkande LaUB 3/2018 rd

En stämningsansökan ska dock inte avvisas med stöd av 1 mom., om ansökan på grund av yrkandet eller grunderna för yrkandet inte kan utformas på det sätt som informationssystemet eller e-tjänsten förutsätter.

10 kap.

Om forum i tvistemål

Exklusiva forum

17 a §

Summariska tvistemål prövas av Birkalands tingsrätt, Egentliga Finlands tingsrätt, Helsingfors tingsrätt, Kymmenedalens tingsrätt, Lapplands tingsrätt, Uleåborgs tingsrätt, Ålands tingsrätt, Österbottens tingsrätt och Östra Nylands tingsrätt ~~är behöriga att pröva summariska tvistemål~~. Bestämmelser om tingsrätternas domkretsar i dessa mål utfärdas genom förordning av statsrådet.

19 §

Avtal om behörig domstol får inte ingås i ärenden som avses i 11—17 §. Om ett ärende behandlas och avgörs som ett i 17 a § avsett summariskt tvistemål, ska ett avtal om behörig domstol inte beaktas.

~~20 §~~

~~Om den tingsrätt som är behörig enligt 17 a § inte bifaller käromålet genom en tredskodom eller genom dom efter medgivande och denna tingsrätt inte på någon annan grund är behörig att pröva målet, ska målet på det sätt som föreskrivs i 22 § överföras för behandling till den tingsrätt som är behörig. Om parterna uttryckligen samtycker till det, kan tingsrätten avstå från att överföra ärendet.~~

21 §

Om ett ärende som avses i 11—17 eller 17 a § har inletts vid någon annan tingsrätt än en sådan som anges i lagen, ska tingsrätten självmant avvisa ärendet, om inte den överför det till en annan tingsrätt med stöd av 22 §.

22 § (Ny)

Om tingsrätten finner att den inte är behörig att pröva ett ärende, ska den överföra ärendet till en tingsrätt som är behörig, med kärandens eller sökandens samtycke. Ärendet behöver dock inte överföras, om det inte utan svårigheter går att få reda på vilken tingsrätt som är behörig.

Om den tingsrätt som är behörig enligt 17 a § inte bifaller käromålet genom en tredskodom eller genom dom efter medgivande och denna tingsrätt inte på någon annan grund är behörig att pröva ärendet, ska ärendet på det sätt som föreskrivs i 1 mom. överföras för behandling till den tingsrätt som är behörig. Om tingsrätten avvisar käromålet eller helt eller delvis förkastar det med

Betänkande LaUB 3/2018 rd

stöd av 5 kap. 6 § eller 13 § 1 mom. eller om tingsrätten avvisar en ansökan om återvinning i en tredskodom med stöd av 12 kap. 15 § 3 mom., behöver ärendet dock inte överföras. Tingsrätten kan också avstå från att överföra ärendet om parterna uttryckligen samtycker till det. (Nytt 2 mom.)

Den överförande tingsrättens beslut och andra åtgärder i samband med ärendet gäller tills den tingsrätt som ärendet har överförts till beslutar något annat. Ett beslut om överföring får inte överklagas. (Nytt 3 mom.)

11 kap.

Om delgivning i rättegång

3 §

När domstolen eller en åklagare har hand om delgivningen verkställs den genom att handlingen sänds till parten

- 1) med posten mot mottagningsbevis,
- 2) som brev, om det kan antas att mottagaren får del av handlingen och inom utsatt tid återsänder delgivningskvittot, eller
- 3) som ett elektroniskt meddelande på det sätt som föreskrivs i 18 § i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003).

3 b §

När domstolen har hand om delgivningen kan den verkställas också så att innehållet i den handling som ska delges berättas för mottagaren per telefon (*telefondelgivning*). En stämning kan dock inte delges per telefon i andra än i 5 kap. 3 § avsedda mål.

Telefondelgivning kan verkställas, om den är lämplig med hänsyn till handlingens omfattning och art och om mottagaren tveklöst per telefon får del av handlingen och förstår innebörden av delgivningen.

Per telefon ska mottagaren delges uppgifter om det mål som handlingen gäller, yrkandet eller skyldigheten och dess huvudsakliga grund, fristen och vitet samt övriga motsvarande behövliga omständigheter. En handling som delgetts per telefon ska utan dröjsmål sändas som brev eller elektroniskt meddelande till den adress som mottagaren uppgett, om detta inte av särskilda skäl är uppenbart obehövligt. Telefondelgivningen verkställs av stämmingsmannen eller en tjänsteman vid domstolen i fråga. Över delgivningen ska det utfärdas ett intyg med iakttagande av 17 § 1 mom. i tillämpliga delar och en kopia av intyget ska utan dröjsmål sändas till mottagaren som brev eller elektroniskt meddelande till den adress som mottagaren uppgett. Det exemplar av delgivningsintyget som sänds till mottagaren får undertecknas maskinellt på det sätt som föreskrivs i 20 § 1 mom. i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som inletts före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Lagens 11 kap. 3 och 3 b § tillämpas dock även på ärenden som är anhängiga vid domstol vid ikraftträdandet av denna lag.

Betänkande LaUB 3/2018 rd

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen bevakar effekterna av omstruktureringen av tingsrätterna och den reform av behandlingen av summariska tvistemål som hänför sig till den, med särskilt fokus på den regionala tillgången till rättssäkerhet, fullföljandet av de språkliga rättigheterna, de ekonomiska konsekvenserna och utbudet av juridiska tjänster, och att regeringen lämnar lagutskottet en utredning i de här frågorna senast 2022.

Helsingfors 18.4.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Kari Tolvanen saml
vice ordförande Eva Biaudet sv
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Katja Hänninen vänst
medlem Ari Jalonen blå
medlem Johanna Karimäki gröna
medlem Pia Kauma saml
medlem Niilo Keränen cent
medlem Suna Kymäläinen sd
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Antti Rantakangas cent
medlem Mari-Leena Talvitie saml
medlem Ville Tavio saf
ersättare Eeva-Maria Maijala cent
ersättare Ari Torniainen cent
ersättare Matti Torvinen blå.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.

Betänkande LaUB 3/2018 rd Reservation

RESERVATION

Motivering

Vi anser att regeringens proposition är motiverad när det gäller ökad användning av e-tjänster och utveckling av delgivningsförfarandet på det föreslagna sättet. Det bör ändå noteras att det när det blir obligatoriskt att väcka ärenden elektroniskt i fråga om summariska tvistemål samtidigt krävs satsningar på användarvänliga system.

Vi understöder i sig regeringens mål att effektivisera behandlingen av summariska mål. Vi anser ändå att regeringen har haft för bråttom och att det finns en del brister i beredningen. Många av de personer som hörts är i sina utlåtanden skeptiska till huruvida de mål för centraliseringen av summariska ärenden som uppställts i propositionen kan nås. Enligt vår uppfattning underskattar regeringen behovet av lokal- och personalresurser och exempelvis kostnaderna för överföring av personal. Rättsregistercentralen har också ansett att centraliseringen av summariska ärenden kräver betydande ändringar i domstolarnas datasystem Tuomas. Om dessa ändringar genomförs samtidigt som de ändringar som ska göras på grund av tingsrättsreformen, som träder i kraft vid ingången av 2019, finns det enligt Rättsregistercentralen en stor risk för att det uppstår störningar i verksamheten. Riksdagens justitieombudsmans kansli har för sin del lyft fram ett potentiellt problem när det gäller tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna.

Just nu pågår det en reform av tingsrättsnätverket. Antalet tingsrätter minskar från 27 till 20. Dessutom reformeras förvaltningen av domstolssystemet när det inrättas ett nytt domstolsverk. Vi anser att de här reformerna först borde slutföras. Efter att den nya tingsrättsstrukturen och förvaltningen av domstolssystemet har fått tid att etablera sig finns det mycket bättre förutsättningar för att bedöma om en centralisering av de summariska ärendena lönar sig och hur den bäst kunde genomföras och att göra de eventuella ändringar som behövs kontrollerat.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslaget med ändringar (*Reservationens ändringsförslag*).

Betänkande LaUB 3/2018 rd
Reservation

Reservationens ändringsförslag

Lag

om ändring av rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i rättegångsbalken 5 kap. 1 § 2 mom. och 3 §, ~~10 kap. 19 § 3 mom., 21 § 2 mom. och 22 §, 11 kap. 3 § 1 mom. och 3 b §, sådana de lyder, 5 kap. 1 § 2 mom. i lag 1052/1991 och 3 § i lag 595/1993, 10 kap. 19 § 3 mom., 21 § 2 mom. och 22 § i lag 135/2009, 11 kap. 3 § 1 mom. i lag 440/2011 och 3 b § i lag 362/2010, samt~~

fogas till 5 kap. en ny 3 a §, ~~till 10 kap. en ny 17 a § och till 10 kap. 20 §, sådan den lyder i lag 135/2009, ett nytt 2 mom.~~ som följer:

5 kap.

Om väckande av talan och förberedelse i tvistemål

1 §

(Som i LaUB)

3 §

(Som i LaUB)

3 a §

(Som i LaUB)

~~10 kap.~~

~~Om forum i tvistemål~~

~~Exklusiva forum~~

~~17 a §~~

~~Summariska tvistemål prövas av Birkalands tingsrätt, Egentliga Finlands tingsrätt, Helsingfors tingsrätt, Kymmenedalens tingsrätt, Lapplands tingsrätt, Uleåborgs tingsrätt, Ålands tingsrätt, Österbottens tingsrätt och Östra Nylands tingsrätt. Bestämmelser om tingsrätternas domkretsar i dessa mål utfärdas genom förordning av statsrådet.~~

Betänkande LaUB 3/2018 rd
Reservation

~~19 §~~

~~Avtal om behörig domstol får inte ingås i ärenden som avses i 11—17 §. Om ett ärende behandlas och avgörs som ett i 17 a § avsett summariskt tvistemål, ska ett avtal om behörig domstol inte beaktas.~~

20 §

(Som i LaUB)

~~21 §~~

~~Om ett ärende som avses i 11—17 eller 17 a § har inletts vid någon annan tingsrätt än en sådan som anges i lagen, ska tingsrätten självmant avvisa ärendet, om inte den överför det till en annan tingsrätt med stöd av 22 §.~~

22 §

~~Om tingsrätten finner att den inte är behörig att pröva ett ärende, ska den överföra ärendet till en tingsrätt som är behörig, med kändans eller sökandens samtycke. Ärendet behöver dock inte överföras, om det inte utan svårigheter går att få reda på vilken tingsrätt som är behörig.~~

~~Om den tingsrätt som är behörig enligt 17 a § inte bifaller käromålet genom en tredskodom eller genom dom efter medgivande och denna tingsrätt inte på någon annan grund är behörig att pröva målet, ska målet på det sätt som föreskrivs i 1 mom. överföras för behandling till den tingsrätt som är behörig. Om tingsrätten avvisar käromålet eller helt eller delvis förkastar det med stöd av 5 kap. 6 § eller 13 § 1 mom. eller om tingsrätten avvisar en ansökan om återvinning i en tredskodom med stöd av 12 kap. 15 § 3 mom., behöver ärendet dock inte överföras. Tingsrätten kan också avstå från att överföra ärendet om parterna uttryckligen samtycker till det.~~

~~Den överförande tingsrättens beslut och andra åtgärder i samband med ärendet gäller tills den tingsrätt som ärendet har överförts till beslutar något annat. Ett beslut om överföring får inte överklagas.~~

11 kap.

Om delgivning i rättegång

3 §

(Som i LaUB)

3 b §

(Som i LaUB)

Ikraftträdandebestämmelse

(Som i LaUB)

Betänkande LaUB 3/2018 rd
Reservation

Helsingfors 18.4.2018

Suna Kymäläinen sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Ilmari Nurminen sd
Eva Biaudet sv
Katja Hänninen vänst
Johanna Karimäki gröna
Ville Tavio saf